

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา การศึกษาตามหลักไตรสิกขาและเพื่อวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา สำหรับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาสรุปผลได้ดังนี้

๔.๑.๑ การศึกษา ตามหลักไตรสิกขา มีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

๔.๑.๑.๑ หลักไตรสิกขา มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ ๑) ความเป็นมาของหลักไตรสิกขา พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตสูตร ขณะทรงประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน เขตกรุงเวสาลี นอกจากนี้ยังพบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของไตรสิกขาไว้ใน ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร อีกด้วย ๒) ความหมายและประเภทของไตรสิกขา หมายถึง การฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิต และการฝึกปรือปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและความเป็นอิสระแท้จริง ประเภทของไตรสิกขา ที่ได้นำเสนอในหัวข้อนี้ มีการจัดอยู่ ๓ ประเภท คือ จัดประเภทตามหลักไตรสิกขา จัดประเภท โดยนำเนื้อหาหมวดมรรคมีองค์ ๘ มาสังเคราะห์ และ จัดประเภทตามธรรมชั้นสาม ๓) ความสำคัญของหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ๔) สาระสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ หลักปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่างได้แก่ อธิศีลสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของศีล อธิจิตตสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของจิตใจหรือสมาธิ และ อธิปัญญาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของปัญญา มักเรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

๔.๑.๑ .๒ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรกสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลแล้วก็จะเกิดเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนิน การศึกษาตามหลักไตรสิกขา แล้วก็วัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

๔.๑.๒ วิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีประเด็นค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

๔.๑.๒.๑ วิเคราะห์ที่มาของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ได้พบว่า ที่มาของการศึกษาตามหลักไตรสิกขาได้มีปรากฏอยู่ในวัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตร การให้การศึกษาในพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลมีกำเนิดจากที่มีคนกลุ่มแรกเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ซึ่งก็หมายถึงกลุ่มปัจเจกชนนั่นเอง ลักษณะของผู้ศึกษาในสมัยพุทธกาลได้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตหรือนักบวช และ กลุ่มคฤหัสถ์หรือกลุ่มผู้ครองเรือน พระพุทธศาสนามีกำหนดคุณสมบัติบุคคลผู้ศึกษาทั้งสองกลุ่มนี้ไว้แตกต่างกัน หากเป็น กลุ่มบรรพชิตหรือนักบวช จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติในเบื้องต้นไว้มากเมื่อบรรพชาหรืออุปสมบทแล้ว ต้องถือสิกขาบทตามพุทธบัญญัติอย่างเคร่งครัด ส่วน กลุ่มคฤหัสถ์หรือกลุ่มผู้ครองเรือนเบื้องต้นเป็นผู้มีศรัทธาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มีความศรัทธาเลื่อมใสและเคารพในพระรัตนตรัย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักของไตรสิกขา การเรียนการสอนในสมัยพุทธกาล มีลักษณะที่เป็นแบบมุขปาฐะ

๔.๑.๒.๒ วิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา ได้พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินการตามองค์ประกอบที่สำคัญมีอยู่ ๔ ประการดังนี้ ๑) การจัดหาหรือสร้าง ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ หมายถึงเหตุที่เป็นเครื่องหนุนให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้นมี ๒ ประการ คือ ปรโตโมสะ หมายถึง เลี่ยงจากผู้อื่นหรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก และ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยกกาย ๒) การสร้างสัมมาทิฐิ คือ สร้างปัญญาอันเห็นชอบ เห็นถูกต้องตามเป็นจริง เป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรค ในฐานะที่เป็นขั้นเริ่มแรกในระบบการศึกษาตามหลักการของพระพุทธศาสนา ๓) การฝึกตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ การฝึกตามหลักของ ศีล สมาธิ และปัญญา ๔) การวัดผลและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา เป็นการวัดพัฒนาการของการศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และ ด้านปัญญา

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนั้นหากจะนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ ดังนี้

๔.๒.๑.๑ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ หมายถึง เหตุที่เป็นเครื่องหนุนให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น คือ ปรโตโมสะ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านสภาพแวดล้อมทาง

สังคมที่มีความเป็นกัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ถูกต้อง เป็นระบบ ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐินี้ คือ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้านนั่นเอง

๔.๒.๑.๒ สร้างสัมมาทิฐิ เป็นขั้นตอนการสร้างปัญญาอันเห็นชอบ เห็น ถูกต้องตามเป็นจริงให้เกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รู้และเห็นแนวทางดำเนินการ เพื่อให้ การปฏิบัติบรรลุเป้าหมายที่ร่วมกัน

๔.๒.๑.๓ การดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เป็นขั้นตอนของการฝึกหัด อบรมตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่ง ศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมใน ด้านความประพฤติเพื่อให้มนุษย์ปฏิบัติสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้ถูกต้อง สมาธิ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในด้านจิตใจเพื่อให้เกิดคุณธรรม และ ปัญญา เป็น ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้เห็นตามความเป็นจริง

๔.๒.๑.๔ การวัดผลและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา การศึกษา ตามหลักของไตรสิกขามุ่งพัฒนาให้มนุษย์มีความเจริญงอกงามใน ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ด้านศีล ด้าน จิตใจ และด้านปัญญา สำหรับการประเมินผลการศึกษาตามแนวคิดนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการ ของผู้ที่เข้า มาศึกษาตามหลักไตรสิกขาในแต่ละด้านว่าได้มีความเจริญก้าวหน้าในแต่ละด้านมาก น้อยเพียงใด ดังนั้น การวัดและการประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา จึงต้องมีการวัดและ ประเมินให้ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านกาย (กายภาพ) ด้านศีล (สังคม) ด้านจิต (จิต/ อารมณ์) และ ด้านปัญญา

๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๔.๒.๒.๑ ควรมีการศึกษา พุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อ นำผลการวิจัยที่ได้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

๔.๒.๒.๒ ควรมีการศึกษการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา

๔.๒.๒.๓ ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลัก ไตรสิกขากับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ศาสตร์สมัยใหม่